

ವಚನ ಯುಗ: ಬಸವಣ್ಣನಿಗೆ ಎದುರಾದ ಬಿಕ್ಷಣೆಗಳು

– ಡಾ. ದೀಪಿಕ ಬಿ. ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ರಾಮನಗರ

Abstract: ವೈದಿಕ ಹಾಗೂ ಜ್ಯೇಂಸನ್ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಕಟ್ಟಪಾಡುಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವುದರ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೆ ಅವಗಳಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಹೊಸದೊಂದು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಮುದುಕಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ವಚನಕಾರರ ಮುಂದಿತ್ತು. ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಲೇ ದೇಸೀಯತೆಯ ನೆಲೆಯ ಕುರುಹುಗಳು ಕಾಣ ತೊಡಗಿದವು. ವೈದಿಕಶಾಂಕಿಯ ಜೊತೆಗೆ ವೀರಶೈವದ ಕಟ್ಟಪಾಡುಗಳನ್ನು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಮುರಿದು ಕಟ್ಟಿವ ಕಡೆಗೆ ನಡುಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮುಂದಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ಪ್ರಮುಖ ವಚನಕಾರರೆಂದು ಗುರುತಿಸುವವರ ಹಿಂದಕ್ಕೂ ಶಂಕರ ದಾಸಿಮಯ್ಯನಂತಹ ವಚನಕಾರರು ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು, ಸಮಾಜವನ್ನು, ಧರ್ಮವನ್ನು ಮುಖಾಮುಖಿ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ನಮಗೆ ಇವತ್ತಿಗೂ ವಚನಯುಗ ಯಾಕೆ ಮುಳ್ಳಿ? ವಚನಕಾರರ ಧೋರಣೆಗಳು ಇವತ್ತಿಗೂ ಮರು ಓದಿಗೆ ಒಳಗಾಸುತ್ತಿರುವುದರ ಹಿಂದಿನ ಆಶಯವೇನು? ಎಂಬುದನ್ನು ವರ್ತಮಾನದ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಓಲ್ಯೆಸಿದ ಚಂಪಯಗವಾಗಲಿ, ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಓಲ್ಯೆಸಲಾಗದೆ, ವಿರೋಧಿಸಲಾಗದೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಅಸಹಾಯಕರಾಗಿರುವ ಇಂದಿನ ಬರಹಗಾರರಿಗಾಗಲಿ ವಚನಯುಗ ಮಾದರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ತಾವಿದ್ದ ಸಮಾಜದ ರಾಜಾಶ್ರಯವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ವಿಡಂಬಿಸುವ ಮುಲಕ ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ದೇಸಿಯತೆಯೆಡೆಗೆ ಮುಖಿಮಾಡಿದ್ದೇ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಬದಲಾವಣೆ.

Key Words: ವೈದಿಕಶಾಂಕಿ, ವೀರಶೈವ, ಕಟ್ಟಪಾಡು, ನಡುಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಚನಕಾರರು, ಪ್ರಭುತ್ವ, ಸಮಾಜವನ್ನು, ಧರ್ಮ, ಮುಖಾಮುಖಿ, ಆಡಳಿತ, ಭಂಡಾರ, ಮರೋಹಿತಶಾಂಕಿಯ ಅಮಾನವೀಯ.

ವೈದಿಕ ಹಾಗೂ ಜ್ಯೇನ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಕಟ್ಟಪಾಡುಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವುದರ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೆ ಅಪ್ರಗಳಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಹೊಸದೊಂದು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕಾದ ಅನಿವಾಯಕ ವಚನಕಾರರ ಮುಂದಿತ್ತು. ಹನ್ಮೂಂದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಲೇ ದೇಸೀಯರೆಯ ನೆಲೆಯ ಕುರುಹುಗಳು ಕಾಣ ತೋಡಿದವು. ವೈದಿಕಶಾಹಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಏರಶೈವದ ಕಟ್ಟಪಾಡುಗಳನ್ನು ಏಕಾಲಕ್ಕೆ ಮುರಿದು ಕಟ್ಟುವ ಕಡೆಗೆ ನಡುಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮುಂದಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ಪ್ರಮುಖ ವಚನಕಾರರೆಂದು ಗುರುತಿಸುವವರ ಹಿಂದಕ್ಕೂ ಶಂಕರ ದಾಸಿಮುಯ್ಯನಂತಹ ವಚನಕಾರರು ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು, ಸಮಾಜವನ್ನು, ಧರ್ಮವನ್ನು ಮುಖಿಸುವಿ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ನಮಗೆ ಇವತ್ತಿಗೂ ವಚನಯುಗ ಯಾಕೆ ಮುಖ್ಯ? ವಚನಕಾರರ ಧೋರಣೆಗಳು ಇವತ್ತಿಗೂ ಮರು ಓದಿಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿರುವುದರ ಹಿಂದಿನ ಶಯವೇನು? ಎಂಬುದನ್ನು ವರ್ತಮಾನದ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ತೀಳಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಓಲ್ಯೆಸಿದ ಚಂಪಂಯುಗವಾಗಲಿ, ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಓಲ್ಯೆಸಲಾಗದೆ, ವಿರೋಧಿಸಲಾಗದೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಅಸಹಾಯಕರಾಗಿರುವ ಇಂದಿನ ಬರಹಗಾರರಿಗಾಗಲಿ ವಚನಯುಗ ಮಾದರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ತಾವಿದ್ದ ಸಮಾಜದ ರಾಜಾಶ್ರಯವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ವಿಧಂಬಿಸುವ ಮುಲಕ ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ದೇಸೀಯರೆಡೆಗೆ ಮುಖಿಮಾಡಿದ್ದೇ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಬದಲಾವಣೆ.

ರಾಜನ ಆಡಳಿತದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದ್ದಕೊಂಡು ಭಂಡಾರವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಬಸವಣ್ಣಾ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದ ಕೆಂಗಣೀಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದು. ಅವನ ಸುತ್ತಾ ಸುತ್ತಿದ ಕಟ್ಟುಕೆತೆಗಳು ಅನೇಕ. ಭಂಡಾರದ ಸಂಪತ್ತಿನ್ನು ಕೆಸಿಯಲಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವವರ ಕೋಪಕ್ಕೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಬೇರುಗಳನ್ನು ಬಿರುಕುಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗೆನೆಂಬುವವರ ಮೂದಲಿಕೆಗೆ, ಅವನೇನು ರಾಜನ ಕೈ ಬಂಟಿ, ಜೇನು ಕಿತ್ತು ತುಪ್ಪ ತಿನ್ನದೆ ಇರುತ್ತಾನೆಯೇ? ಎನ್ನುವವರ ವ್ಯಾಂಗ್ಯಕ್ಕೆ ಬಸವಣ್ಣ ಒಳಗಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇವರಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ತನ್ನ ವಚನಗಳ ಮೂಲಕವೇ ನೀಡುತ್ತಾನೆ.

‘ಎನ್ಮೊಡಲಿಂಗೆ, ಎನ್ಮೊಡವೆಗೆ, ಎನ್ನ ಮುಡದಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆಂದು
ಪುದಿದೆನಾದರೆ ಎನ್ನ ಮನಕ್ಕೆ ಮನವೇ ಸಾಕ್ಷಿಗೆ’

ನಾನೇನು ಎಂಬುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತು ಯಾರಿಗೂ ಸಮರ್ಥನೆ ನೀಡುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ವಿವರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ, ಜನಪರವೆಂದು ಸಾಕ್ಷಿ ಒದಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಬಸವಣ್ಣ ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಸಾರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ

ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಬದುಕಿನ ಏಳಿಗೆಯನ್ನು ಬಯಸಿದವನಲ್ಲ. ಲೋಕದ ಜನರ ಒಳಿತಿಗೆ, ಪ್ರಭುತ್ವ ಹಾಗೂ ಮರೋಹಿತಶಾಹಿಯ ಅಮಾನವೀಯ ನಿಲುವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೋಧವಾಗಿ ಮಹಾಮನೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಸಮಸಮಾಜವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುವಾಗ ಬಸವಣ್ಣ ಅನೇಕ ಬಿರುಕುಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದಾನೆ..

‘ಭವಿ ಬಿಜ್ಞಳನ ಗದ್ದುಗೆಯ ಕೆಳಗೆ ಕುಳ್ಳಿದ್ದು
ಓಲ್ಮೆಸಿಹನೆಂದು ನುಡಿವರಯ್ಯ ಪ್ರಮಥರು
ಕೊಡುವೆನ್ನುತ್ತರವನವರಿಗೆ. ಹೊಡಲಮ್ಮುವೆ
ಹೊಲೆ ಹೊಲೆಯರ ಮನೆಯ ಹೊಕ್ಕು’¹

ಬಿಜ್ಞಳನನ್ನೇ ಅಲ್ಲ ಇಡೀ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನೇ ವಿರೋಧಿಸಿದವನು ಬಸವಣ್ಣ ಅಧಿಕಾರವೆಂಬುದು ಸಾಮಧ್ಯದಿಂದ ಲಭಿಸಬೇಕೆ ವಿನಹ, ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶವಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಕಲಚೂರಿಯ ಬಿಜ್ಞಳನನ್ನು ಒಷ್ಟಿಕೊಂಡವನು. ತಲೆದಂಡ ನಾಟಕಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣ ‘ರಾಜ್ಯಭಾರ ಒಂದು ಕಾರ್ಯಕ. ಅದು ಹುಟ್ಟಾ ಬರತಕ್ಕಂಥಾ ಹಕ್ಕಲ್ಲ. ಆಸ್ತಿಯೂ ಅಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಮಾಡೋ ಅಧಿಕಾರ ಗಳಿಸಿಕೊಬೇಕು. ಆಮ್ಯಾಲ ಅದನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು.’² ಎಂದು ಬಿಜ್ಞಳನಿಗೆ ಹೇಳುವ ಮಾತು ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಹೆತ್ತಿರ. ಒಬ್ಬ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ರಾಜನೋಳಗೆ ಸಿಲುಕದಿಯವರ್ಷಿ ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸ ಜನರನ್ನು ನಂಬಿಸುವುದು, ಮೆಚ್ಚಿಸುವುದು, ಒಷ್ಟಿಸುವುದು. ಭವಿಗಳಾಗಿ ಶರಣರಾಗುವವರ ಆಂತರಿಕ ಜಗತ್ತು ಬೇರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇವಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸರಿದೊಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಡೆಯಬೇಕಾದ ದರ್ದು ಅವಶ್ಯಿನ ವಚನಕಾರ ಎದುರಿತ್ತು. ಉಳಿದ ವಚನಕಾರರಿಗಿಂತ ಬಸವಣ್ಣನ ಮುಂದಿದ್ದ ಸವಾಲುಗಳು ಬೇರೆ. ಸಂಕ್ರಮಣದ ನಾಯಕನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಒಂದೆಡೆ ಶಿವಶರಣರನ್ನೂ ಶರಣರಾಗಿಯೇ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅನಿವಾಯತೆ, ಉಳಿದ ಶರಣರು ಎತ್ತುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಬೇಕಾದ ಸನ್ನಿಹಿತವನ್ನು ಸಹ ಬಸವಣ್ಣ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಮೂರ್ತಿಪೂಜೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ ಬಸವಣ್ಣ ಹೊಸದಾಗಿ ಶರಣರಾದವರಿಗೆ ಅಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಅಭ್ಯರ್ಥಸಲಾರದೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ಕರಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮೂಜಿಸುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಜಾತಿಯಾಧಾರಿತ ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರವೇಶದ ಶೋಷಣೆಯಿಂದ, ಮರೋಹಿತಶಾಹಿಯ ಹಿಂಸಯಿಂದ ಹೊರಬರಬಹುದೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ. ಆದರೆ ಇದು ಮುಂದೆ ಅನೇಕ ಪಲ್ಲಿಟಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಅನುಭವ ಮಂಟಪದ

ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾದ ಅಲ್ಲಮ ಈ ವೈರುದ್ವಾವನ್ನ ವಿಡಂಬಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸ್ಥಾವರವನ್ನ ವಿರೋಧಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಲಿಂಗದ ಪರಿಭಾಷೆಯನ್ನ ಪರಿಚಯಿಸುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಅಲ್ಲಮ ವಚನ ಇದು:

‘ಎನೆಗೊಂದು ಲಿಂಗ, ನಿನೆಗೊಂದು ಲಿಂಗ

ಮನೆಗೊಮದು ಲಿಂಗವಾಯಿತ್ತು, ಹೋಯಿತ್ತಲ್ಲಾ ಭಕ್ತಿ ಜಲವ ಹೊಡಿ!

ಉಳಿಮುಟ್ಟಿದ ಲಿಂಗವ ಮನ ಮುಟ್ಟಬಲ್ಲದೆ? ಗುಹೇಶ್ವರೋಃ

ಸಾಮಾಜಿಕ ಚರ್ಚವಳಿಯ ನೇತ್ಯಾತ್ಮ ವಹಿಸಿದ ಅಲ್ಲಮನಿಗಾಗಲಿ, ಅಕ್ಷನಿಗಾಗಲಿ, ದಾಸಿಮಯ್ಯನಿಗಾಗಲಿ, ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗಾಗಲಿ ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ಕಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಕಾಯಿಕದ ಮೂಲಕ, ಆರಾಧ್ಯದ್ಯೇವವನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾ ಹಾಡುತ್ತಾ ಸಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಬಸವಣ್ಣನ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಬೇರೆ. ಅಂಟಿದರೂ ಅಂಟದಂತೆ ರಾಜತ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ವಕೊಂಡು ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನ ಮೀರಬೇಕಿದೆ, ಸಾಮಾನ್ಯನನ್ನ ಶರಣನಾಗಿಸಬೇಕಿದೆ. ಜೋತೆಗೆ ಶರಣತ್ವವನ್ನ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬಸವಣ್ಣ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದು:

‘ಜೋಳವಾಳಿಯಾನಲ್ಲ, ವೇಳಿಯಾಳಿಯವ ನಾನಯ್ಯಾ:

ಹಾಳುಗೆಟ್ಟೋಡುವ ಆಳು ನಾನಯ್ಯಾ:

ಕೇಳು ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಾ

ಮರಣವೆ ಮಹಾನವಮಿ.’ಃ

ನೂರು ಜನ ತಪ್ಪನ್ನ ಸರಿಯೆಂದು ವಾದಿಸಿದರೆ ಅದು ಸರಿಯೆಂದು ಈ ಸಮಾಜ ಒಷ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಸರಿಯನ್ನ ತಪ್ಪ ಎಂದರೆ ಈ ಸಮಾಜ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಬಸವಣ್ಣನನ್ನ ಕಾಡಿದ ಸಮಸ್ಯೆಯಿದು. ಅವನೆಷ್ಟು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿದ್ದರೂ, ಭಂಡಾರದ ಕೀಲಿಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಅವನ ಜಾತಿಯನ್ನ ಮೇಲ್ಲಿಗ್ರಾದವರು ದುರುಪಯೋಗ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಜಾತಿಯ ವಿರುದ್ಧದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತಾಡುವ ಬಸವಣ್ಣನು ತನ್ನನ್ನ ಜಾತಿವಂತ ಅಂತ ಗುರುತಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ‘ಚನ್ನಯ್ಯನ ಮಗನ ದಾಸಿಯ ಮಗನು, ಕಕ್ಷಯ್ಯನ ಮನೆಯ ದಾಸಿಯ ಮಗಳು ಬೆರಣಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಂಗವ ಮಾಡಿದರು ಅವರಿಭರಿಗೂ ಉಟ್ಟಿದ ಮಗ ನಾನು’ ಎನ್ನುವ ಬಸವಣ್ಣನ ನೋವು ಅವಾರ. ತನ್ನನ್ನ ಮೇಲ್ಲಿಗ್ರಾವೆಂದು ಗುರುತಿಸುವವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದಪ್ಪ ವಚನಗಳಿಂದ ಸಮರ್ಥನೆಗಳನ್ನ ಕೊಡುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಕುಟುಂಬ ಅಂತ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ತಳಸಮುದಾಯವನ್ನೇ. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಕುಟುಂಬವನ್ನ ವಿರೋಧಿಸಿದ ಬಸವಣ್ಣ ನನ್ನ ಕುಟುಂಬವೆಂದರೆ ಅದು ಮಹಾಮನೆಯ ಶರಣರ ಗುಂಪು ಎಂದು ವಾದಿಸುತ್ತಾನೆ.

‘ಅಪ್ಪ ನಮ್ಮ ಮಾದಾರ ಜೆನ್ನು
ಬೋಪ್ಪನು ನಮ್ಮ ಡೋಹರ ಕಕ್ಕಯ್ಯ
ಚಿಕ್ಕಯ್ಯನೆಮ್ಮೆಯ್ಯ ಕಾಣಯ್ಯ:
ಅಣ್ಣನು ನಮ್ಮ ಕಿನ್ನರ ಬೋಮ್ಮೆಯ್ಯ;
ಎನ್ನನೇತಕ್ಕರಿಯರಿ ಕೂಡಲ ಸಂಗಯ್ಯ’

ಈ ವಚನದ ಶೋನೆಯ ಸಾಲು ಹಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಓದುಗರ ಮುಂದಿಡುತ್ತದೆ. ‘ಎನ್ನನ್ನು ಏತಕ್ಕೆ ಅರಿಯರಿ? ಕೂಡಲ ಸಂಗಯ್ಯ’ ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣ ಯಾರಿಗೆ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಮರೋಹಿತಶಾಹಿಗಾ ಅಥವ ಸಮಾಜದೊಳಗೆ ನೀನೇಷ್ಟೇಯಾದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದುಕೊಳ್ಳುವ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗಾ. ಒಟ್ಟನಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನಿಗೂ ನಿಮ್ಮೊಡನಿದ್ದು ನಿಮ್ಮಂತಾಗದೆ ಇರುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿತ್ತು ಎಂಬುದಂತು ಸತ್ಯ.

ಬಸವಣ್ಣ ಜೋಳವಾಳಿ ಮತ್ತು ವೇಳೆವಾಳಿಯ ಮಾತಾಡುತ್ತಾನೆ. ಪಂಪ ಕರ್ಣನನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವಾಗ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಹಂಗಿನಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ. ಅನ್ನದ, ಆಶ್ರಯದ ಯೂ ಅವನನ್ನು ಬಂದಿಸಿದೆ. ಅದರೊಳಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಕರ್ಣನನ್ನು ಉದಾತ್ಮಿಕರಿಸಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೇ ಪಂಪನ ಕಾಲಕ್ಷಾಗಲೇ ರಾಜತ್ವವನ್ನು ಮೀರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತೇಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಚನಕಾರರಿಗೆ ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ಎದುರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಶಿವಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಭಕ್ತನ ವಿಷಯ ಬಂದಾಗ ರಾಜಾಶ್ರಯವನ್ನು ನಿಷ್ಕೂರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಜಿಸಿದವರು. ಅನಿವಾರ್ಯವಾದರೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರ ಬರುವಂತವರು. ನಾನು ವೇಳಾವಾಳಿ ಶಿವಶರಣ. ನನ್ನ ನಿಷ್ಠೆ ಏನಿದ್ದರೂ ಶರಣರ ಕೂಟಕ್ಕೆ ವಿನಹ ಅರಮನೆಗಲ್ಲ. ಎನ್ನುವ ಬಸವಣ್ಣ ಕಲ್ಯಾಣ ಕೆಟ್ಟಾಗ ಹಿಂಸೆ, ಅತಿಯಾಸಿದಾಗ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದ ಕಡೆಗೆ ನಿಜ ಶರಣರೊಡನೆ ನಡೆದ್ದು.

ಭಕ್ತಿ ಭಂಡಾರಿ ಬಸವಣ್ಣ, ಬಿಜ್ಜಳನ ಭಂಡಾರಿ ಬಸವಣ್ಣ, ಲೆಕ್ಕ ಬರೆಯುವ, ಜನರ ತೆರಿಗೆಯ ಆದಾಯ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ದಾಸೋಹಕ್ಕೆ ಭಂಡಾರದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಬಳಸುವ ಬಸವಣ್ಣ ಎಂದು ಅಪವಾದ ಕಟ್ಟುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಅಂದಿನ ಮರೋಹಿತಶಾಹಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದೆ. ಭಂಡಾರದ ಬಸವಣ್ಣನಿಗೂ ದಾಸೋಹದ ಬಸವಣ್ಣನಿಗೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಜನರಿಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿಸುವುದು ಕಟ್ಟ. ಹಾಗಾಗಿ ಪವಾಡದ ಬಸವಣ್ಣನೆಂದು ಜನ ಕರೆದಾಗ ಅವನಿಗಾದ ಇರಸುಮರಿಸು ಅಪಾರ. ಯಾವುದನ್ನು ಮೌಷ್ಯ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದನೋ ಅದರೊಳಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಸಿಲುಕಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕುರಿತು ಅಸ್ವಂಧಾನವಿದೆ.

‘ಮೊನ್ನಿಗೊಳಗೊಂದೊರೆಯ, ಸೀರೆಯೊಳಗೊಂದೆಳೆಯ ಇಂದಿಂಗೆ, ನಾಳಿಂಗೆ ಬೇಕೆಂದೊರೆ, ನಿಮ್ಮಾಣಿ! ನಿಮ್ಮ ಪುರಾತನರಾಣಿ’ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಮಹಾಮನೆಯ ಬೋಕ್ಕಸದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣ ಹಣ ತೆಗೆದಿದ್ದನೆ ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಶಿವ ಮತ್ತೆ ತುಂಬಿಕೊಟ್ಟ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಾನಾಡರು ತಲೆದಂಡ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವುದು ಹೀಗೆ: ‘ನಿನ್ನ ಶರಣ ಸಂಮಾಜಕ್ಕೆ ನೀನು ಪವಾಡ ಮರಷ ಬಸವಣ್ಣ ಆಗೋದು ಬೇಕು. ಅದರ ಸಲುವಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಳ್ಳಿ ಬಸವಣ್ಣ ಅಂತ ಕರಿಯೋಕು ಹಿಂದು ಮುಂದು ಮೋಡಾಕಲ್ಲ. ನನ್ನ ತಲೆನೋವು ತಿಳಿಕೋ, ಬಸವಣ್ಣ ಇದ ತಲೆನೋವು ನಿನ್ನನ್ನೂ ಕಾಡಿತು.’⁷

ಬಸವಣ್ಣ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡಲು ಅಂದು ನಡೆಸಿದ ಅಂತರ್ಜಾತಿ ವಿವಾಹ ಎಷ್ಟು ಕಾರಣವೋ ಈ ಬೋಕ್ಕಸದ ಲೆಕ್ಕಪೂ ಕೂಡ ಅಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯ. ಏಕೆಂದರೆ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಎದುರಿಸಲಾಗದ ಸಮಾಜ ಅವನನ್ನು ಚಾರಿತ್ರ್ಯೀಕೀರಿಸುವುದು, ಇಲ್ಲವೆ ನಡವಳಿಕೆಗೆ ಅಪಪ್ರಭಾರವನ್ನು ಲೇಷಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಬಯಸದ, ನನ್ನವರೆಂದರೆ ಶರಣರೆಂದು ಬದುಕಿನ ಬಸವಣ್ಣನ್ನು ಅಂದಿನ ಸಮಾಜ ನಡೆಸಿಕೊಂಡ ರೀತಿ ಮಾತ್ರ ನಿಷ್ಣಾರವಾಗಿತ್ತೇಂಬುದನ್ನು ಅವನ ವಚನಗಳೇ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ನಾಯಕತ್ವವನ್ನುವುದು ಅಷ್ಟು ಸರಳವಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೀರಿ ನೆಲೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕಂಬುದಕ್ಕೆ ಬಸವಣ್ಣ ಮಾದರಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು:

1.ವಚನಕಮ್ಮಟಿ- ಪು. ಸಂ. 42, (ಸಂ) ಕೆ. ಮರುಳ ಸಿದ್ದಪ್ಪ, ಕಿ.ರಂ. ನಾಗರಾಜ, 1983, ಪ್ರಥಮ ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮೈಳನ, ಕನಾಟಿಕ ಸರ್ಕಾರ.

2.ವಚನಕಮ್ಮಟಿ- ಪು. ಸಂ. 42, (ಸಂ) ಕೆ. ಮರುಳ ಸಿದ್ದಪ್ಪ, ಕಿ.ರಂ. ನಾಗರಾಜ, 1983, ಪ್ರಥಮ ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮೈಳನ, ಕನಾಟಿಕ ಸರ್ಕಾರ.

3.ತಲೆದಂಡ- ಪು. ಸಂ. 23, ಗಿರೀಶ್ ಕಾನಾಡ್, 2016, ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲಾ, ಧಾರವಾಡ.

4.ವಚನಕಮ್ಮಟಿ- ಪು. ಸಂ. 24, (ಸಂ) ಕೆ. ಮರುಳ ಸಿದ್ದಪ್ಪ, ಕಿ.ರಂ. ನಾಗರಾಜ, 1983, ಪ್ರಥಮ ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮೈಳನ, ಕನಾಟಿಕ ಸರ್ಕಾರ.

5.ವಚನಕಮ್ಮಟಿ- ಪು. ಸಂ. 43, (ಸಂ) ಕೆ. ಮರುಳ ಸಿದ್ದಪ್ಪ, ಕಿ.ರಂ. ನಾಗರಾಜ, 1983, ಪ್ರಥಮ ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮೈಳನ, ಕನಾಟಿಕ ಸರ್ಕಾರ.

6.ವಚನಕಮ್ಮಟ- ಪು. ಸಂ. 41, (ಸಂ) ಕೆ. ಮರುಳ ಸಿದ್ದಪ್ಪ, ಕಿ.ರಂ. ನಾಗರಾಜ, 1983, ಪ್ರಥಮ ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮೀಕ್ಷನ, ಕನ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ.

7.ತಲೆದಂಡ- ಪು. ಸಂ. 27, ಗಿರೀಶ್ ಕಾನಾಡ್, 2016, ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲಾ, ಧಾರವಾಡ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1.ತಲೆದಂಡ-ಗಿರೀಶ್ ಕಾನಾಡ್, 2016, ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲಾ, ಧಾರವಾಡ.

2.ಒಸವಣ್ಣ ವಚನಗಳ ಓದು - ಸಿ.ಪಿ.ನಾಗರಾಜ, 2019, ನಾಗು ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು

3.ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ -ಡಾ. ಎಮ್. ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿ, 2008, ಪ್ರಸಾರಂಗ, ಬೆಂಗಳೂರು

4.ವಚನ ಕಮ್ಮಟ- ಕೆ.ಮರುಳ ಸಿದ್ದಪ್ಪ, ಕಿ.ರಂ. ನಾಗರಾಜ, ಕನ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ, 1983, ಬೆಂಗಳೂರು.